

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών σχετικά με τη συμπερίληψη μαθητών με αναπηρία στη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό.

Teachers' beliefs and attitudes towards adapted physical activity and inclusive education of students with disabilities.

Ευανθία Πανάγου, Τμήμα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Φιλολόγος, MSc, evita.panagou95@gmail.com

Στυλιανός Καπρίνης, Τμήμα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, PhD, MSc, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό - ΕΕΠ ΤΟΔΑ skaprinis@uop.gr

Evanthia Panagou, Department of Sports Organization and Management, University of Peloponnese, Philologist, MSc, evita.panagou95@gmail.com

Stylios Kaprinis, Department of Sports Organization and Management, University of Peloponnese, PhD, MSc, Special Teaching Staff, skaprinis@uop.gr

Abstract: The term of inclusive education is gaining more and more ground in the Modern Greek educational system. The integration of children with disabilities and special educational needs in Education is a necessity for removing barriers to their participation in social becoming. The Physical Education lesson should be taught in such a way that all children participate, providing them with incentives to participate in physical activity and sports in general. The school, and in particular the teachers of children with disabilities, are called upon to play an important role. In the present project, using the semi-structured interview method, the views and perceptions of ten (10) Special Education and Training Teachers and Special Educational Staff regarding the participation of children with disabilities and special educational needs in physical activity and sports were recorded. The results showed that Teachers are positive about the application of inclusion, considering that this also enhances the quality of life of children. However, financial and family reasons keep students with disabilities away from sports activities, while the Greek State has not taken the necessary measures to integrate students with disabilities into sports.

Keywords: Students with Disabilities, Teachers' Beliefs, Inclusion, Adapted Physical Activity.

Περίληψη: Η συμπερίληψη των παιδιών με αναπηρίες στην εκπαιδευτική διαδικασία συνιστά αναγκαιότητα για την άρση των φραγμών συμμετοχής, την ενδυνάμωση και την κοινωνική τους ένταξη. Το μάθημα της Φυσικής Αγωγής μπορεί να προωθήσει την έννοια της ισότητας, να άρει κοινωνικούς αποκλεισμούς και να προάγει τα κίνητρα συμμετοχής στο σχολικό περιβάλλον. Σημαντικό ρόλο παρακίνησης καλείται να λάβει η σχολική κοινότητα και συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί των παιδιών με αναπηρίες. Στην παρούσα εργασία, με τη μέθοδο της ημιδομημένης συνέντευξης, καταγράφηκαν οι απόψεις και οι αντιλήψεις δέκα

εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης αλλά και Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού για τη συμμετοχή των παιδιών με αναπηρία η/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην φυσική δραστηριότητα και τον αθλητισμό. Τα αποτελέσματα έδειξαν την θετική στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στην εφαρμογή της συμπερίληψης, θεωρώντας ότι έτσι ενισχύεται και η ποιότητα ζωής των παιδιών. Ωστόσο, οικονομικοί και οικογενειακοί λόγοι κρατούν μακριά τους μαθητές με αναπηρία από αθλητικές δραστηριότητες. Επιπλέον ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η διαχείριση του σχολικού αθλητισμού των ΑμεΑ στη χώρα μας, δεν απαντά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με αναπηρίες. Η ελληνική Πολιτεία οφείλει να εξασφαλίσει προσβάσιμες εγκαταστάσεις, κατάλληλο εξοπλισμό και ποιοτικά αθλητικά προγράμματα προς όφελος των πολιτών με αναπηρίες.

Λέξεις-κλειδιά: μαθητές με αναπηρία, αντιλήψεις εκπαιδευτικών, συμπερίληψη, φυσική αγωγή..

1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (W.H.O, 2011) το 15% του πληθυσμού της γης ζει με κάποια μορφή αναπηρίας, εκ των οποίων ένας εκτιμώμενος αριθμός μεταξύ 93 και 150 εκατομμυρίων αφορά σε παιδιά με αναπηρίες (Disabled World, 2020). Η κατάσταση της αναπηρίας περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα διαταραχών μεταξύ των οποίων αισθητηριακές, κινητικές, νοητικές, ψυχολογικές και τα άτομα που πλήττονται, συχνά χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση για να αναπτύξουν τις ικανότητες τους (Sherrill, 2004). Παρ’ όλα αυτά, η αναπηρία είναι ελάχιστα κατανοητή από την πλειοψηφία των ανθρώπων ενώ ακόμη και κρατικές οντότητες απέχουν πολύ από το επιθυμητό πλαίσιο άσκησης πολιτικής για την ενδυνάμωση, ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία. Η δυσχερής κατάσταση, σύμφωνα με το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας, διαμορφώνεται ως αποτέλεσμα μιας σειράς εμποδίων που κατασκευάζονται στους κόλπους της κοινωνίας οι οποίοι παρεμποδίζουν την ισότιμη πρόσβαση των ΑμεΑ στο κοινωνικό σύνολο (Σούλης, 2013). Ειδικά για την κατηγορία των παιδιών με αναπηρίες η ενδυνάμωση τους εξαρτάται από την συμπερίληψη και την ισότιμη συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία (ISCED, 2011). Στο σχολικό περιβάλλον, η ενσωμάτωση των μαθητών με αναπηρία μπορεί να προωθηθεί με εξαιρετικό τρόπο μέσα από την ισότιμη συμμετοχή τους στις αθλητικές δραστηριότητες και το μάθημα της Φυσικής Αγωγής (Liebermanetal, 2004; Sherrill, 2004). Η σωματική άσκηση των ΑμεΑ τόσο με τη μορφή της σχολικής φυσικής αγωγής όσο και με την διάσταση του εξωσχολικού αθλητισμού πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο όχι μόνο των πολιτικών για τον αθλητισμό, αλλά και εκείνων που αφορούν την εκπαίδευση, την κοινωνική πολιτική και τις πολιτικές υγείας μιας χώρας.

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των απόψεων, αντιλήψεων και εμπειριών των εκπαιδευτικών της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης σχετικά με τη συμπερίληψη μαθητών με αναπηρία στη φυσική αγωγή και τον αθλητισμό. Επιμέρους στόχοι ήταν η διερεύνηση των απόψεων της εκπαιδευτικής κοινότητας για τις εφαρμοζόμενες πολιτικές που

αφορούν στην προαγωγή της φυσικής δραστηριότητας και της άθλησης των ΑμεΑ στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

2. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

2.1 Διεθνείς πολιτικές για την Προσαρμοσμένη Φυσική Άσκηση και τον Αθλητισμό των Ατόμων με Αναπηρία

Ο αθλητισμός μπορεί να αποτελέσει κρίσιμο και αποφασιστικό παράγοντα συμπερίληψης και κοινωνικής ένταξης (White Paper on Sports, 2007), να προάγει την κοινωνική συναναστροφή των ατόμων με αναπηρία και να ενισχύσει την κοινωνική συνοχή (European Disability Strategy 2010-2020). Το δικαίωμα των πολιτών με αναπηρία για σωματική άσκηση και φυσική αγωγή κατοχυρώνεται θεσμικά ήδη από το 1978 και τον Διεθνή Καταστατικό Χάρτη της UNESCO (UNESCO, 1978) ένα κείμενο με δεσμευτικό και υποχρεωτικό χαρακτήρα για όλα τα μέλη-κράτη του Ο.Η.Ε. Στο άρθρο 30 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών (United Nations, 2006) με τίτλο «*Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, την αναψυχή, τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό*» αναγνωρίζεται ότι ο αθλητισμός καταρρίπτει τα στερεότυπα και τα κοινωνικά εμπόδια με τα οποία έρχονται συχνά αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία. Τα κράτη-μέλη δεσμεύονται μέσω της Σύμβασης να προσφέρουν ευκαιρίες ισότιμης συμμετοχής και συμπερίληψης των ΑμεΑ στην αθλητική ζωή.

Ομοίως, στον πυρήνα των διακηρύξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζεται ότι ο αθλητισμός συμβάλλει στην κατάργηση των κοινωνικών φραγμών (European Commission, 2011). Στο κείμενο “Ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης στον αθλητισμό” η ΕΕ υποστηρίζει και ενθαρρύνει την κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία στην άθληση. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2010-2020 έρχεται να εισαγάγει τον αθλητισμό ως βασικό παράγοντα που θα επιρρώσει την συμμετοχή των ΑμεΑ στα κοινωνικό-πολιτιστικά δρώμενα και θα καταστείλει τις διακρίσεις, ενώ ταυτόχρονα θέτει το ζήτημα των απαραίτητων υποδομών που πρέπει να δημιουργηθούν για την προσβασιμότητα των ΑμεΑ και για την υλοποίηση αθλητικών, ψυχαγωγικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Το 2006 η Ευρωπαϊκή Ένωση (Council of Europe, 2006) αποφάσισε να προωθήσει το σχέδιο δράσης REC σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των ΑμεΑ στην Ευρώπη. Σκοπός οι ίσες ευκαιρίες, η ισότιμη συμμετοχή, ο σεβασμός στην διαφορετικότητα και η αξιοπρέπεια των ΑμεΑ. Μεταξύ άλλων τομέων της κοινωνικής ζωής, έμφαση δίνεται και στην Εκπαίδευση, που οφείλει να είναι προσβάσιμη από όλους και να αποσκοπεί στην πολύπλευρη καλλιέργεια της προσωπικότητας και των ταλέντων των ΑμεΑ.

Στην Ελλάδα, η προοπτική εξασφάλισης αθλητικών δραστηριοτήτων προς όφελος των πολιτών με αναπηρία αποτυπώνεται ως πολιτική και ηθική δέσμευση και υλοποιείται μέσα από το κίνημα “Sports for All” της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση. Τα «Προγράμματα Άθλησης για Όλους» αποσκοπούν στη δια βίου ενασχόληση με τον αθλητισμό με στόχο την υγεία, την ψυχαγωγία, την κοινωνικοποίηση και

την ποιότητα ζωής των ΑμεΑ. Στο σχολικό περιβάλλον υλοποιούνται δράσεις όπως το “Play Unified” ένα βιωματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα των Special Olympic Hellas με στόχο την ενημέρωση παιδιών για την νοητική αναπηρία, συμμετοχή και αλληλεπίδραση όλων στις ίδιες δραστηριότητες.

Παρά όμως τις διακηρύξεις των επίσημων διεθνών φορέων, ο αριθμός των ατόμων με αναπηρία που δεν ασκείται και υιοθετεί έναν υποκινητικό τρόπο ζωής είναι επικίνδυνα μεγάλος (Murphy&Carbone, 2008; Wilson&Clayton, 2010). Η καθημερινή ζωή των ΑμεΑ χαρακτηρίζεται ως έντονα αδρανής και έρευνες δείχνουν πως το γεγονός αυτό οδηγεί περαιτέρω στην κοινωνική απομόνωση και την περιθωριοποίηση τους (Potic, Stanimirov, Dordevic και Bankovic, 2014). Μάλιστα τα παιδιά με αναπηρία απέχουν ακόμη περισσότερο από την φυσική δραστηριότητα ακόμη κι εντός της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Lawetal, 2006) ενώ ένα μεγάλο ποσοστό δεν λαμβάνει καμία σύσταση από γιατρούς και φροντιστές για άσκηση (Carrolletal, 2014).

2.2 Το δικαίωμα των παιδιών με αναπηρία στην ισότιμη εκπαίδευση

Στο Παγκόσμιο Συνέδριο Ειδικής Αγωγής στη Σαλαμάνκα (UNESCO, 1994) διατυπώνεται ο όρος της συνεκπαίδευσης, που συνεπάγεται τη συμπερίληψη όλων ανεξαιρέτως των παιδιών σε ένα κοινό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η έννοια της συμπερίληψης προϋποθέτει την ένταξη του ατόμου με αναπηρία μέσα στο κοινωνικό σύνολο, με την αναγκαία τροποποίηση και προσαρμογή των προγραμμάτων διδασκαλίας για τους μαθητές/τριες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες με τις ισχύουσες μεθόδους (ISCED, 2011). Το δικαίωμα των μαθητών ΑμεΑ για συμμετοχή στην ποιοτική εκπαίδευση αναγνωρίζεται και στο άρθρο 24 της Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (United Nations, 2006).

Ωστόσο, ένας βασικός παράγοντας που αποτρέπει την ένταξη των νέων με αναπηρία στις σχολικές κοινότητές τους είναι ο συνεχής διαχωρισμός σε ειδικά σχολεία και ιδρύματα. Μια κληρονομιά ενός μοντέλου που έχει προκαλέσει προκαταλήψεις, στίγμα, διακρίσεις, αποκλεισμό και περιθωριοποίηση. Σύμφωνα με την έκθεση της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρίες (Σούλης, 2013) η εφαρμογή της συνεκπαίδευσης στην Ελλάδα ουσιαστικά δεν υφίσταται αφού το 73% των παιδιών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες συμμετέχουν σε τμήματα ένταξης και σε παράλληλη στήριξη. Σύμφωνα με την Μαρκαντώνη (2016) στην ελληνική πραγματικότητα δεν έχουν γίνει οι ανάλογες κινήσεις για την ισότιμη συμμετοχή των μαθητών με αναπηρίες στο σχολικό περιβάλλον, τουλάχιστον στον βαθμό που θα έπρεπε και απαιτούνται σημαντικά βήματα από τους διαμορφωτές της ελληνικής πολιτικής. Οι Kaimara και Oikonomou (2018) υποστηρίζουν ότι σημαντικοί φραγμοί της συνεκπαίδευσης στην Ελλάδα προέρχονται κυρίως από τις συμπεριφορές και απόψεις των εκπαιδευτικών, των γονέων, τον ελλιπή χρόνο προετοιμασίας ενός κατάλληλου προγράμματος σπουδών, την έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού και επιμόρφωσης των διδασκόντων, καθώς επίσης και τα εμπόδια που ορθώνει η εκπαιδευτική πολιτική της χώρας.

2.3 Απόψεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών για την ισότιμη συνεκπαίδευση

Οι Εκπαιδευτικοί που δεν σχετίζονται με την αναπηρία και την Ειδική Αγωγή, συχνά παρουσιάζουν αρκετές επιφυλάξεις στη διδασκαλία παιδιών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Φορέα Ανάπτυξης της ΕΑΕ (2003), οι εκπαιδευτικοί είναι επιφυλακτικοί και λιγότερο πρόθυμοι να διδάξουν μαθητές με αναπηρία, ιδιαίτερα όταν έχουν συναισθηματικές και συμπεριφορικές διαταραχές. Στην ίδια έκθεση αναφέρεται πως οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τους μαθητές με αναπηρία εξαρτώνται από την εκπαίδευσή τους, την προγενέστερη εμπειρία τους, τον αριθμό των μαθητών εντός της τάξης, το διαθέσιμο εξοπλισμό-υλικό και τον φόρτο εργασίας. Ενώ το 93,4% αποδέχεται τη συνεκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία, το 83,8% θεωρεί κάτι τέτοιο ιδιαίτερα ριψοκίνδυνο, αφού οι καταστάσεις της αναπηρίας ποικίλλουν και προτιμούν να το αποφύγουν (Ζονίου – Sideri&Vlachou, 2006). Οι εκπαιδευτικοί αν και είναι θετικοί απέναντι στην σχολική ενσωμάτωση ΑμεΑ, εκφράζουν αρνητική στάση στο ενδεχόμενο μεγάλου αριθμού μαθητών με αναπηρία σε συμβατικές τάξεις (Avramidis&Kalyva, 2007). Επίσης, διατηρούν αμφιβολίες για το κατά πόσο μπορεί αυτή να εφαρμοστεί στην πράξη αποτελεσματικά και είναι επιφυλακτικοί απέναντι στην υλικοτεχνική υποδομή και τις μεθόδους διδασκαλίας που θα πρέπει να ακολουθήσουν (Πατσιίδου, 2010). Η Ζήκα (2017) υποστηρίζει ότι το είδος της αναπηρίας παίζει σημαντικό ρόλο για τη θετική ή αρνητική στάση των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη συνεκπαίδευση. Επιπλέον, οι γυναίκες εκπαιδευτικοί εμφανίζονται περισσότερο θετικές απέναντι στην συνεκπαίδευση μαθητών με αναπηρία σε συμβατικές τάξεις (Hutzler, Zach&Gafni, 2005).

Στη Φυσική Αγωγή, η μορφή αναπηρίας παίζει σημαντικό ρόλο για την διαμόρφωση θετικής ή αρνητικής στάσης των εκπαιδευτικών φυσικής αγωγής (Obrusnikova, 2008). Στην ελληνική σχολική πραγματικότητα οι έρευνες που μελετούν την ενσωμάτωση μαθητών ΑμεΑ στον αθλητισμό συνήθως διερευνούν αντιλήψεις μόνο εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής (Αλμπανίδου, 2012; Γκέκα, 2017; Μαρινάκου – Καλαϊτζίδη, 2017; Doulkeridou et al, 2011; Fournidou, et al, 2011; Χαρίτου, 2007). Η παρούσα μελέτη προσπαθεί να καταγράψει για πρώτη φορά απόψεις και αντιλήψεις όχι μόνο εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής, αλλά και άλλων συντελεστών όπως Δασκάλων Ειδικής Αγωγής, Σχολικών Ψυχολόγων, Κοινωνικών Λειτουργών οι οποίοι καταθέτουν ο καθένας τη δική του άποψη και εμπειρία.

Στην Ελλάδα, τα προγράμματα σπουδών και η υπάρχουσα δομή της Φυσικής Αγωγής απαιτούν κατάλληλες υποδομές (πχ εξοπλισμός, προσβασιμότητα), μικρό αριθμό παιδιών ανά τμήμα και συνεργασία καθηγητών Φ.Α. με καθηγητές Ε.Φ.Α. (Μαρινάκου – Καλαϊτζίδη, 2017). Κατά συνέπεια παραμένουν αναξιοποίητα τα σωματικά, ψυχοκινητικά, συναισθηματικά, κοινωνικά και πολιτιστικά ευεργετήματα του αθλητισμού για τα άτομα με αναπηρία. Ωστόσο ενδιαφέρον παρουσιάζουν προγράμματα ευαισθητοποίησης των παιδιών τυπικής ανάπτυξης απέναντι στην αναπηρία. Οι Καπρίνης και Λιάκος (2015) υλοποίησαν μια καινοτόμο δράση για την ισότιμη ενσωμάτωση παιδιών με κινητική αναπηρία στη διάρκεια του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής, την ευαισθητοποίηση απέναντι στην αναπηρία και την

αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών. Η παρέμβαση βασιζόταν στη συμμετοχή σε κοινές βιωματικές δραστηριότητες παραολυμπιακών αθλημάτων με συμμετοχή όλων των παιδιών με και χωρίς αναπηρίες. Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι η φυσική αγωγή μπορεί να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο στην ενδυνάμωση των διαπροσωπικών σχέσεων των παιδιών, στην κατανόηση και αποδοχή της αναπηρίας, στην προώθηση της ισότητας, στην οικοδόμηση θετικών σχέσεων και στην αποδοχή της διαφορετικότητας.

Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της μελέτης ήταν η διερεύνηση των απόψεων, αντιλήψεων και εμπειριών των εκπαιδευτικών της ΕΑΕ σχετικά με τη συμπερίληψη μαθητών με αναπηρία στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό. Επιμέρους στόχοι ήταν η καταγραφή των απόψεων της εκπαιδευτικής κοινότητας για τις εφαρμοζόμενες πολιτικές που αφορούν στην προαγωγή της φυσικής δραστηριότητας και της άθλησης των ΑμεΑ στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Τέλος, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να καταθέσουν προτάσεις προς τους διαμορφωτές της πολιτικής για την προαγωγή της σχολικής άθλησης των μαθητών με αναπηρία.

Ερευνητικά ερωτήματα

Υπό εξέταση τέθηκαν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Κατά πόσο επιτυγχάνεται η συμπερίληψη των μαθητών/τριών με αναπηρία στο μάθημα της φυσικής αγωγής;
2. Πως προάγεται η φυσική δραστηριότητα και η ενασχόληση με τον αθλητισμό στα παιδιά με αναπηρία;
3. Πως η ελληνική πολιτεία σχεδιάζει, οργανώνει και διαχειρίζεται τον σχολικό αθλητισμό των ΑμεΑ με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση αλλά και την εφαρμογή του άρθρου 30 της Σύμβασης του Ο.Η.Ε;
4. Ποιες οι προτάσεις της εκπαιδευτικής κοινότητας προς τους διαμορφωτές της ελληνικής πολιτικής για την προαγωγή της σχολικής άθλησης των μαθητών με αναπηρία;

Μεθοδολογία Έρευνας

Το δείγμα αποτέλεσαν δέκα (10) εκπαιδευτικοί της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, (ΕΑΕ) καθώς και άτομα Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΕΠ). Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα ήταν δύο Ειδικοί Παιδαγωγοί, τέσσερις Καθηγητές Ειδικής Φυσικής Αγωγής, δύο Κοινωνικοί Λειτουργοί και δύο Ψυχολόγοι.

Για την διεξαγωγή της παρούσας μελέτης, επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα με τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης (one-to-one interview). Ως είδος συνέντευξης, επιλέχθηκε η

ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία αποτελεί την πιο ελεύθερη και ευέλικτη μορφή συνέντευξης (Creswell, 2016). Για τις ανάγκες της έρευνας δημιουργήθηκε προκαθορισμένο πρωτόκολλο συνέντευξης (protocol interview) με συγκεκριμένους Θεματικούς Άξονες, οι οποίοι παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Θεματικοί Άξονες Πρωτοκόλλου Συνέντευξης

Θεματικός Άξονας 1	Απόψεις και αντιλήψεις Εκπαιδευτικών ΕΑΕ και ΕΕΠ για τα οφέλη της φυσικής δραστηριότητας, του αθλητισμού και του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής για τους μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ερωτήματα 4).
Θεματικός Άξονας 2	Απόψεις και αντιλήψεις Εκπαιδευτικών ΕΑΕ και ΕΕΠ σχετικά με την ενημέρωση των μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και των γονέων - κηδεμόνων τους για τα οφέλη της φυσικής δραστηριότητας και του αθλητισμού (ερωτήματα 4).
Θεματικός Άξονας 3	Απόψεις και αντιλήψεις Εκπαιδευτικών ΕΑΕ και ΕΕΠ σχετικά με τις ενέργειες της ελληνικής Πολιτείας για την προώθηση της συμπερίληψης στον αθλητισμό μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ερωτήματα 4).
Προτάσεις Εκπαιδευτικών	Προτάσεις Εκπαιδευτικών ΕΑΕ και ΕΕΠ προς τους διαμορφωτές πολιτικής για την ανάπτυξη και προαγωγή της σχολικής άθλησης των μαθητών με αναπηρία

Ανάλυση των δεδομένων

Για την κατανόηση της κοινωνικής πραγματικότητας, η ταξινόμηση, ανάλυση και η ερμηνεία των εμπειρικών δεδομένων έγινε μέσω της θεματικής ανάλυσης (thematic analysis). Η διαδικασία ανάλυσης (κωδικοποίηση) ως παραγωγική (deductive) διαδικασία βασίστηκε σε προεπιλεγμένες κατηγορίες (θέματα) οι οποίες λειτούργησαν ως ταξινομητικές φόρμες. Έτσι, σύμφωνα με την διατμηματική ή κατηγορική λογική, τα μεταγραμμένα κείμενα των συνεντεύξεων, τεμαχίστηκαν σε επιμέρους αποσπάσματα με στόχο να νοηματοδοτηθούν αποτελεσματικότερα οι απόψεις και αντιλήψεις των συνεντευξιαζόμενων (Braun&Clarke, 2006; Τσιώλης, 2015).

Αποτελέσματα

Ερώτημα 1: Ποια είναι τα οφέλη της συμμετοχής των παιδιών με αναπηρίες στη φυσική δραστηριότητα;

Οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί συμφώνησαν πως τα οφέλη συμμετοχής στη φυσική δραστηριότητα για τα παιδιά με αναπηρία είναι πολυδιάστατα. Ενδεικτικά αναφέρουν:

[E1] *"Βοηθά σημαντικά τα παιδιά στην κοινωνική προσαρμογή, στην καλλιέργεια δεξιοτήτων λεπτής και αδρής κινητικότητας. Βελτιώνει, επίσης, την αυτονομία."*

[E2] *"Η φυσική δραστηριότητα αποτελεί καταλυτικό παράγοντα βιολογικής και ψυχολογικής ανάπτυξης. Προάγει την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας."*

[E3] *"Προσφέρει ολιστική ανάπτυξη (σωματική, πνευματική, συναισθηματική και κοινωνική). Βελτιώνει την επικοινωνία, την προσαρμογή και την κοινωνική ενσωμάτωση"*

[E4] *"Συμβάλλει στη βελτίωση και ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, στην ψυχική τους ευημερία και ισορροπία."*

[E5] *"Στο σωματικό τομέα, προάγει τις φυσικές ικανότητες, στο γνωστικό τομέα ενισχύει την δια βίου άσκηση για την υγεία και την αξία της προσπάθειας. Στο συναισθηματικό τομέα, καλλιεργεί πνεύμα ομαδικότητας, συνεργασία και επικοινωνίας, ενώ ενισχύει την κοινωνική ένταξη και συνοχή"*

[E6] *"Η φυσική δραστηριότητα επιδρά θετικά στη σωματική λειτουργικότητα, στη ζωτικότητα, ενώ προάγει τη συναισθηματική σταθερότητα και την ψυχική υγεία."*

[E7] *"Η προσαρμοσμένη άσκηση παρέχει συναισθηματική και ψυχολογική στήριξη, βελτιώνει την αυτοεκτίμηση και ενισχύει την αυτοεικόνα των μαθητών."*

[E8] *"Επιδρά θετικά στην αυτονομία τους και συμβάλλει στον ανεξάρτητο τρόπο διαβίωσης."*

[E9] *"Μέσα από το ομαδικό παιχνίδι αποκτούν εμπιστοσύνη στις ικανότητες τους, αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες αλληλεπιδρούν, συνεργάζονται, με αποτέλεσμα την ενδυνάμωση τους και την ομαλή κοινωνική τους ένταξη."*

Ερώτημα 2: Ο Αθλητισμός ενισχύει την συμπερίληψη παιδιών με αναπηρίες στο κοινωνικό γίνεσθαι;

[E1] *Ο αθλητισμός είτε ενδοσχολικά είτε ως εξωσχολική δραστηριότητα αναστέλλει αισθήματα περιθωριοποίησης και προάγει την κοινωνική συναναστροφή."*

[E2] *"Ο αθλητισμός με την μορφή των ομαδικών παιχνιδιών και αθλημάτων προωθεί την ισότιμη ένταξη στη σχολική κοινότητα και την συμπερίληψη"*

[E3] *"Η αλληλεπίδραση ενισχύει την αποδοχή της διαφορετικότητας"*

[E4] *"Οι ομαδικές αθλητικές δραστηριότητες, όντας από τη φύση τους ανοιχτές προς το κοινωνικό σύνολο βοηθούν τα παιδιά με αναπηρίες να αποκτήσουν την αίσθηση του ανήκειν."*

[E5] *Στον αθλητισμό υπάρχει αλληλεπίδραση και συνεργασία, δημιουργούνται φιλίες, κοινωνικοποιούνται και τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης και οι μαθητές με αναπηρία."*

[E6] *"...Καθώς ωθούνται στη συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες, ενισχύεται η αποδοχή της διαφορετικότητας, γίνονται κοινωνικά αποδεκτοί από τους συνομηλίκους"*

[E7] “Ο αθλητισμός είναι ο πιο άμεσος και ουσιαστικός τρόπος για την συμπερίληψη των παιδιών με αναπηρία στο κοινωνικό σύνολο”.

Ερώτημα 3: Με ποιον τρόπο ο αθλητισμός βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ατόμων με αναπηρία;

[E1] “Καλύτερεύει την καθημερινότητα, βελτιώνει τη ζωτικότητα και την καθημερινή σωματική ευεξία”

[E4] “Ενισχύει την ψυχική ευφορία, την ικανοποίηση από τη ζωή, τη χαρά και το ενδιαφέρον για τη ζωή”

[E5] “Αυξάνει το αίσθημα εμπιστοσύνης στον εαυτό τους, βελτιώνει αυτοεικόνα και απομακρύνει αισθήματα κοινωνικής απόσυρσης εξαιτίας της αναπηρίας”

[E7] “Οι αθλητικές δραστηριότητες, ειδικά οι εκτός σπιτιού, ενισχύουν τις κοινωνικές επαφές των ατόμων με αναπηρία.”

[E8] “Βελτιώνει το συναισθηματικό τομέα, προάγει αυτοπεποίθηση, αυτοεκτίμηση και παρέχει αίσθημα προσωπικής ολοκλήρωσης”

[E9] “Το παιδί με αναπηρία αποκτά μέσω της φυσικής δραστηριότητας αίσθηση σκοπού, με αποτέλεσμα να αναστέλλονται συναισθήματα που καταπονούν την ψυχική υγεία όπως απώλεια ενδιαφέροντος, μειωμένη ενέργεια, συναισθήματα ενοχής και κατάθλιψη».

[E10] Ο αθλητισμός βελτιώνει όλες την ποιότητα της ζωής σε όλα τα επίπεδα σωματικό, πνευματικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο”

Ερώτημα 4: Τι κέρδος μπορεί να αποκομίσει από το μάθημα της Φυσικής Αγωγής ένας μαθητής με αναπηρία;

[E2] “Στον ψυχοκινητικό τομέα, το κέρδος είναι η βελτίωση της λειτουργικότητας, η προαγωγή δεξιοτήτων και η θετική αυτοαντίληψη”.

[E3] “Το μάθημα της Φυσικής Αγωγής αποτελεί παράγοντα αποδοχής από συνομηλίκους των παιδιών με αναπηρία”.

[E4] “Τα παιδιά, μέσα από τα ομαδικά παιχνίδια και αθλήματα επαναπροσδιορίζουν τη σχέση τους με την ομάδα, δημιουργούν φιλίες, αναπτύσσουν ομότιμες σχέσεις με τους συνομηλίκους, γεγονός που συμβάλλει στην καλύτερη ψυχική τους ισορροπία”

[E6] “Το μάθημα της φυσικής αγωγής μπορεί να αναστείλει αισθήματα περιθωριοποίησης και να προσδώσει μια συναισθηματική σταθερότητα”.

[E8] “Θα απαντήσω για τους μαθητές χωρίς αναπηρίες, οι οποίοι βιώνουν μια κατάσταση ενσυναίσθησης, αναπτύσσουν καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες των συμμαθητών με

αναπηρίες, λειτουργούν μέσα σε ένα κλίμα αλληλοσεβασμού και αλληλεγγύης και κοινωνικής υπευθυνότητας».

[E9] "Οι μαθητές με αναπηρία, εξερευνούν μέσω του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής τις κλίσεις και τα ταλέντα τους, κατανοούν τις δυνατότητες τους δίνοντας νόημα στην καθημερινότητά τους."

Ερώτημα 5: Οι μαθητές σας με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ασχολούνται με τον αθλητισμό; Αν όχι, για ποιον λόγο πιστεύετε πως συμβαίνει αυτό;

[E1] "Στερεότυπα και προκαταλήψεις αποτελούν καταλυτικό εμπόδιο συμμετοχής"

[E2] "Η έλλειψη προσβάσιμων χώρων είναι κυρίαρχος ανασταλτικός παράγοντας".

[E4] "Οι μετακινήσεις είναι δύσκολες για τα παιδιά με αναπηρία"

[E5] "Η μη ύπαρξη αρκετών εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής που κατέχουν επαρκώς το αντικείμενο της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, παίζει σημαντικό ρόλο"

[E6] "Αν και η ενασχόληση με τον αθλητισμό είναι μια προσφιλή δραστηριότητα για όλους, οι κοινωνικές αναστολές, η προτεραιότητα του γονεϊκού περιβάλλοντος στη θεραπεία και την εκπαίδευση αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα συμμετοχής για τα παιδιά με αναπηρία"

[E7] "Φοβάμαι ότι μπορούν να αθλούνται, μόνο εκείνοι που έχουν οικονομική δυνατότητα."

[E8] "Η ανυπαρξία φιλικών, κατάλληλων και προσβάσιμων υποδομών εκτιμώ ότι είναι ο βασικός ανασταλτικός παράγοντας συμμετοχής"

[E9] "Στο σχολικό περιβάλλον προβληματίζομαι για μια κατηγορία μαθητών που ανήκει στο φάσμα του αυτισμού και αντιμετωπίζουν δυσκολία στο να συμμετέχουν σε ομαδικά παιχνίδια. Επίσης, τα παιδιά αυτά δε μπορούν να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους, έχουν έλλειψη αυτοελέγχου, εκδηλώνουν επιθετική συμπεριφορά και ως εκ τούτου το μάθημα της Φυσικής Αγωγής γίνεται δύσκολο."

[E10] "Αιτίες μειωμένης και ελλιπούς συμμετοχής θεωρώ ότι είναι τα μεγάλα ιατρικά προβλήματα σε συνδυασμό με την ανησυχία και τον φόβο των γονέων να κινητοποιήσουν και να ενθαρρύνουν το παιδί σε μια αθλητική δραστηριότητα".

Ερώτημα 6: Με ποιον τρόπο και κατά πόσο πιστεύετε ότι η ενασχόληση με τον αθλητισμό θα βοηθούσε δυννητικά τους μαθητές σας, ανάλογα με το είδος και την κατάσταση της αναπηρίας τους;

[E2] "Για όλες τις μορφές αναπηρίας απαιτείται ενθάρρυνση, παρότρυνση, απλουστεύσεις των διαδικασιών και επαφή με τους κατάλληλους διδάσκοντες."

[E4] "Σε δύσκολες μορφές αναπηρίας ενισχύεται κυρίως η προσαρμοστικότητα, η ψυχική υγεία και ισορροπία".

[E5] "Ανεξαρτήτως του βαθμού αναπηρίας, τα οφέλη σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό είναι αναμφισβήτητα. Απαιτείται υποστηρικτικό κλίμα, ενθάρρυνση και παρότρυνση".

[E7] “Στην κινητική αναπηρία οι αθλητικές δραστηριότητες βοηθούν στη βελτίωση της λειτουργικότητας, στην κιναισθηση και στην βέλτιστη κινητική προσαρμογή”

[E9] “Αναγκαία προϋπόθεση αποτελεί η προσαρμογή του κοινωνικού περιβάλλοντος, του εξοπλισμού, των ασκήσεων και των κανονισμών που διέπουν τα σπορ».

[E10] "Η ενασχόληση του μαθητή με αναπηρία με διάφορες αθλητικές δραστηριότητες τον βοηθά να γνωρίσει το σώμα του, τη λειτουργικότητα του κάνοντας τον ικανό να εκτελεί απλές και σύνθετες κινήσεις."

Ερώτημα 7: Έχετε προσωπικά συμβουλέψει τους γονείς - κηδεμόνες των μαθητών σας για την ενασχόληση των παιδιών με τον αθλητισμό;

Οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί ανέφεραν στο σύνολο τους ότι παράσχουν συμβουλές. Ενδεικτικά αναφέρουν:

[E1] "Η ενασχόληση με τον αθλητισμό είναι μία από τις πρώτες συμβουλές που δίνουμε στους γονείς των μαθητών μας."

[E2] "Προσπαθώ να τονίζω την ανάγκη για υποστηρικτικό περιβάλλον”.

[E5] "Προσπαθώ να συστήνω κατάλληλες αθλητικές δραστηριότητες, σύμφωνα με το είδος της αναπηρίας".

[E8] "Ναι, κυρίως σε μαθητές με Δ.Ε.Π.Υ., όπου οι αθλητικές δραστηριότητες συμβάλλουν στην εκτόνωση της ενέργειας που διαθέτουν".

Ερώτημα 8: Έχουν πραγματοποιηθεί ημερίδες - ενημερωτικές εκδηλώσεις στο χώρο εργασίας σας σχετικά με τα οφέλη της φυσικής δραστηριότητας και του αθλητισμού;

[E3] “Ελάχιστες δράσεις ενημέρωσης πραγματοποιούνται στα πλαίσια επιμορφώσεων εκπαιδευτικών ή ως απλή ενημέρωση μαθητών”

[E6] “Σπάνια, κυρίως σε ημέρες αφιερωμένες για την αναπηρία κλπ”

[E7] “Θα έπρεπε να γίνονται κυρίως προς τους γονείς για να κατανοήσουν τη συμβολή του αθλητισμού στην ποιότητα ζωής των παιδιών τους”

[E9] “Οι εκπαιδευτικοί ΦΑ αναλαμβάνουν συχνά τον ρόλο της ενημέρωσης των παιδιών για τα οφέλη του αθλητισμού προσαρμόζοντας παράλληλα το μάθημά τους στις ανάγκες των μαθητών τους”.

Ερώτημα 9: Κατά την γνώμη σας, ωθεί το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα τους μαθητές με αναπηρία στον αθλητισμό;

Η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε αρνητικά. Θεωρούν ότι το πρόγραμμα σπουδών της φυσικής αγωγής δίνει προτεραιότητα σε μορφές κίνησης και αθλήματα που συχνά αποκλείουν ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Προτείνουν τον εμπλουτισμό του γνωστικού αντικειμένου με τα παραολυμπιακά σπορ. Εστιάζουν εμφατικά τους μη προσβάσιμους χώρους και στην έλλειψη του προσαρμοσμένου υλικοτεχνικού περιβάλλοντος. Γενικά, θεωρούν ότι γίνονται μεμονωμένες δράσεις και σπασμωδικά βήματα προς την διάδοση της προσαρμοσμένης άσκησης που εξαντλείται σε συγκεκριμένες ημέρες του έτους (πχ 3 Δεκέμβρη, ημέρα ατόμων με αναπηρία).

Ερώτημα 10: Θεωρείτε ότι η ελληνική Πολιτεία έχει κάνει ενέργειες για την εφαρμογή του Άρθρου 30 «Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, την αναψυχή, τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό» της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ;

Η ελληνική πολιτεία τα τελευταία χρόνια έχει κάνει βήματα και δράσεις για τη συμπερίληψη ατόμων με αναπηρία σε αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, διοργανώνοντας εκδηλώσεις, αθλητικούς διαγωνισμούς και ενισχύοντας τους το Παραολυμπιακό κίνημα. Ωστόσο, σε ένα ποσοστό που αγγίζει το 50% εκτιμούν ότι οι ενέργειες αυτές, δε συνάδουν με το σύνολο των αναγκών και βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο. Εντοπίζουν έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού ο οποίος κατά τη γνώμη τους πρέπει να αφορά σε υποδομές και προσβασιμότητα σε σχολεία, δημόσιους χώρους, αθλητικούς χώρους και φυσικά ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε θέματα αναπηρίας. Στο σχολικό περιβάλλον προτάσσουν την καλλιέργεια αποδοχής της διαφορετικότητας από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου.

Ερώτηση 11: Ποια η γνώμη σας για τα Προγράμματα Άθλησης για Όλους (ΠΑγΟ);

Οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι τα προγράμματα αυτά εφαρμόζουν στην πράξη τη φιλοσοφία «για Όλους» προσφέροντας ψυχική τόνωση και αποφυγή περιθωριοποίησης στα άτομα με αναπηρία. Ωστόσο, καθυστερήσεις στην ετήσια υλοποίηση τους καθιστούν αναποτελεσματικά τα συγκεκριμένα προγράμματα σε αρκετούς οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Προτείνουν έγκαιρο προγραμματισμό, διαρκή έλεγχο και αξιολόγηση.

Ερώτηση 12: Πόσες αθλητικές εγκαταστάσεις έχουν δημιουργηθεί στην περιοχή σας, οι οποίες είναι προσβάσιμες και καταλλήλως εξοπλισμένες για παιδιά με αναπηρία;

Καμία πλήρως προσβάσιμη και εξοπλισμένη εγκατάσταση δεν υπάρχει στους τόπους κατοικίας στο 60% των ερωτηθέντων. Οι υπόλοιποι ανέφεραν ελάχιστες προσβάσιμες εγκαταστάσεις. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο Αθλητικά Κέντρα που είναι προσβάσιμα, δεν είναι κατάλληλα εξοπλισμένα. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης οφείλουν να καταστήσουν τις σχολικές μονάδες της αρμοδιότητας τους, χώρους προσβάσιμους και φιλικούς προς τα άτομα με αναπηρία.

Στην κατακλείδα της συνέντευξης, ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να καταθέσουν τις προτάσεις τους προς τους διαμορφωτές της ελληνικής πολιτικής για την ισότιμη ενσωμάτωση των μαθητών ΑμεΑ στη σχολική ζωή. Οι απαντήσεις τους κωδικοποιήθηκαν πάνω σε τρεις άξονες:

1. *Σε επίπεδο Κεντρικής Διοίκησης:* Οι εκπαιδευτικοί εισηγούνται αύξηση της χρηματοδότησης για αναβάθμιση βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών και την βελτίωση του εξοπλισμού αθλητικών εγκαταστάσεων και σχολικών κτηρίων, την στελέχωση με εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς προσαρμοσμένης φυσικής αγωγής καθώς και την αύξηση των ωρών του μαθήματος της φυσικής αγωγής στο ωρολόγιο σχολικό πρόγραμμα.
2. *Σε επίπεδο Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης:* Οι προτάσεις προς τους Δήμους εστιάζουν στη δημιουργία πλήρως προσβάσιμων σχολείων για άτομα με αναπηρία, στη διαμόρφωση ασφαλών αύλειων χώρων και γυμναστηρίων στις σχολικές μονάδες, καθώς και στην παροχή δωρεάν εξωσχολικών αθλητικών προγραμμάτων για μαθητές με αναπηρία μέσω των δημοτικών αθλητικών οργανισμών.
3. *Σε επίπεδο Σχολικής Μονάδας:* Οι ερωτώμενοι προτείνουν τη δημιουργία unified σχολικών ομάδων, την διαρκής επαφή σχολείου - κοινότητας για την διοργάνωση αθλητικών δραστηριοτήτων για μαθητές με αναπηρία, την πραγματοποίηση ενδοσχολικών ημερίδων για τον παραολυμπιακό αθλητισμό με στόχο την ευαισθητοποίηση της κοινότητας και την καταπολέμηση του μισαναπηρισμού.

Συζήτηση

Θεματικός Άξονας 1: Απόψεις και Αντιλήψεις Εκπαιδευτικών για τα οφέλη της Άσκησης & τη Συμπερίληψη.

Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης αναφορικά με τη βελτίωση της κινητικότητας και την ανάπτυξη δεξιοτήτων των μαθητών με αναπηρία, συμφωνούν με έρευνες των Κοκαρίδα (2005), Katz&Schery (2007), Murphy & Carbone (2008). Σχετικά με την κοινωνικοποίηση, τα αποτελέσματα βρίσκονται σε συμφωνία με μελέτες των Lawetal. (2006), Wilson & Clayton (2010), Siperstein et al. (2007), Καπρίνη & Λιάκου (2015). Σχετικά με την κοινωνική ένταξη και συνοχή τα ευρήματα συμφωνούν με έρευνες των Μαρινάκου – Καλαϊτζίδη (2017), Lieberman et al. (2004), Καπρίνη & Λιάκου (2015), ενώ για την βελτίωση της ποιότητας ζωής η μελέτη είναι σε συμφωνία με αντίστοιχη έρευνα των Wilson&Clayton (2010). Τέλος, η συνεκπαίδευση αναδεικνύεται ωφέλιμη και για τα παιδιά χωρίς αναπηρία, αφού ευαισθητοποιεί και προάγει την αποδοχή της διαφορετικότητας (Καπρίνης και Λιάκος, 2015; Sipersteinetal., 2007).

Θεματικός Άξονας 2: Απόψεις και Αντιλήψεις εκπαιδευτικών, γονέων - κηδεμόνων τους για τα οφέλη της φυσικής δραστηριότητας και του αθλητισμού.

Προϋπόθεση συμμετοχής στον αθλητισμό αποτελεί η ενημέρωση γονέων για τα πολυδιάστατα οφέλη της άσκησης σε παιδιά με αναπηρίες. Ωστόσο, εμπόδια συμμετοχής αποτελούν ο μεγάλος βαθμός κινητικής αναπηρίας (Murphy&Carbone, 2008), το υψηλό κόστος (Lawetal., 2006), η έλλειψη προγραμμάτων και εγκαταστάσεων για ΑμεΑ κοντά στην κατοικία τους (Murphyetal, 2008). Ήπιες μορφές αναπηρίας γίνονται εύκολα αποδεκτές στο μάθημα της φυσικής αγωγής (Ζήκα, 2017), ενώ αντίθετα πιο αρνητικοί διάκεινται στη συνεκπαίδευση παιδιών με διαταραχές της συμπεριφοράς (Obrusnikova, 2008) ή άλλες σοβαρές μορφές αναπηρίας (Sato&Hodge, 2009).

Θεματικός Άξονας 3: Απόψεις και Αντιλήψεις Εκπαιδευτικών σχετικά με τις ενέργειες της ελληνικής Πολιτείας για την προώθηση της συμπερίληψης στον αθλητισμό μαθητών με αναπηρία.

Αρκετές από τις αδυναμίες της ελληνικής πραγματικότητας συναντώνται και σε άλλα περιβάλλοντα. Η προσβασιμότητα καθίσταται καίριο ζήτημα συμμετοχής των ΑμεΑ στην κοινωνική ζωή (Carrolletal., 2014; Iglesias, Mora, del Hoyo & Mayor, 2015). Υπάρχει ανάγκη διαρκούς υποστήριξης και παροχής κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής (Doulkeridouetal., 2011; Sato & Hodge, 2009).

Συμπεράσματα

Η προσαρμοσμένη φυσική αγωγή και ο αθλητισμός αποτελούν σημαντικά εργαλεία ενδυνάμωσης, κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης των παιδιών με αναπηρίες στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον αφού παρέχουν ποικίλες ευεργετικές επιδράσεις. Ωστόσο, ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η διαχείριση του σχολικού αθλητισμού των ΑμεΑ στη χώρα μας, δεν απαντά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με αναπηρίες. Οι ενέργειες για τη συμπερίληψη των μαθητών με αναπηρία στο χώρο του αθλητισμού είναι ελλιπείς και περιορισμένες και η χώρα μας απέχει πολύ από το ευρωπαϊκό πλαίσιο άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής για τον αθλητισμό των ατόμων με αναπηρία. Απαιτείται επαναπροσδιορισμός της σχολικής άθλησης των ΑμεΑ και του ρόλου που αυτή πρέπει να έχει στη μαθητική ζωή. Η Πολιτεία οφείλει να υπερασπιστεί το κοινωνικό αγαθό του αθλητισμού και να διαμορφώσει πολιτικές που να προωθούν την κίνηση και την άθληση στα άτομα με αναπηρίες. Στο σχολικό περιβάλλον αποτελεί αναγκαιότητα η βελτίωση της προσβασιμότητας των αθλητικών εγκαταστάσεων, η παροχή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού για ΑμεΑ, η ανάπτυξη σχεδίων δράσης που να προωθούν την ένταξη και την ενσωμάτωση και η διοργάνωση ημερίδων ευαισθητοποίησης για την αποδοχή της αναπηρίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Avramidis, E. & Kalyva, E. (2007). The influence of teaching experience and professional development on Greek teachers' attitudes towards inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 22(4), 367-389.

- Αλμπανίδου, Π. (2012) *Η στάση των Καθηγητών Φυσικής Αγωγής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης γενικού σχολείου και σχολείων με τμήματα ένταξης ως προς την διδασκαλία παιδιών με αναπηρία και πρακτικές συνεκπαίδευσης*. Δημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή. Α.Π.Θ., ΤΕΦΑΑ Σερρών.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Γκέκα, Ε. (2017). *Αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας ένταξης ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρία στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Δημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή ΑΠΘ, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.
- Carroll, D., Courtney-Long, E., Stevens, A. Sloan, M., Lullo, C., Visser, S., Fox, M., Armour, B., Campbell, V., Brown, D. & Dorn, J. (2014). Vital signs: disability and physical activity - United States, 2009-2012. *Morbidity and mortality weekly report*, Vol. 18, 407-413.
- Council of Europe: Committee of Ministers, *Recommendation Rec(2006)5 of the Committee of Ministers to Member States on the Council of Europe Action Plan to promote the rights and full participation of people with disabilities in society: improving the quality of life of people with disabilities in Europe 2006-2015*, 5 April 2006, Rec(2006)5, available at: <https://www.refworld.org/docid/4a54bc3f1a.html> [accessed 14 December 2021]
- Creswell, J. W. (2016). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*, (Επιμέλεια Χ. Τζορμπατζούδης), Αθήνα: Ίων.
- Disabled World. (2021, February 9). Disability Statistics: Information, Charts, Graphs and Tables. Disabled World. Available at: www.disabled-world.com/disability/statistics-2/ [accessed 14 December 2021].
- Doulkeridou, A., Evaggelinou, C., Mouratidou, K., Koidou, E., Panagiotou, A. & Kudlacek, M. (2011). Attitudes of Greek Physical Education Teachers towards Inclusion of Students with Disabilities in Physical Education Classes. *International Journal of Special Education*, 26(1), 1-11.
- Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής, Meijer, M., Soriano, M. & Watkins, A. (2003). *Special Education in Europe*. European Agency for Development in Special Needs Education.
- European Commission (2011), Developing the European Dimension in Sport Brussels, 18.1.2011 COM (2011) 12 final. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:en:PDF> [accessed December 14, 2021].
- European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe, Brussels, 15.11.2010 COM(2010) 636 final. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM%3A2010%3A0636%3AFIN%3Aen%3APDF> [accessed December 14, 2021].

- Fournidou, I., Kudláček, M., & Evaggelinou, C. (2011). Attitudes of in-service physical educators toward teaching children with physical disabilities in general physical education classes in Cyprus. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 4(1), 22-38.
- Ζήκα, Ε. (2017). *Στάσεις και Αντιλήψεις των Εκπαιδευτικών σχετικά με τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.
- Hutzler, Y., Zach, S. & Gafni, O. (2005). Physical education students' attitudes and self-efficacy towards the participation of children with special needs in regular classes. *European Journal of Special Needs Education*, 20(3), 309-327.
- Iglesias, V., Mora H., Perez-del Hoyo, R. & Mayor, C. (2015). A Computational Method based on Radio Frequency Technologies for the analysis of Accessibility of Disabled People in Sustainable Cities. *Sustainability*, Vol. 7, Issue 11, 14935-14963
- ISCED (2011) *International Standard Classification of Education*, United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, ISCED, Canada.
- Kaimara, P., & Oikonomou, A. (2018). Συνεκπαίδευση και ίδρυση νέων σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής. Γιατί;. *1ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, Εκπαιδευτική Ηγεσία, Αποτελεσματική Διοίκηση και Ηθικές Αξίες*, 24 - 26 Νοεμβρίου 2017, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
- Katz, L., & Schery, T.K. (2006). Including children with hearing loss in early childhood programs. *Young Children*, 86- 95.
- Καπρίνης, Σ., & Λιάκος, Κ. (2015). Άθληση και Αναπηρία: Μια διδακτική προσέγγιση στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής, για την ευαισθητοποίηση των παιδιών απέναντι στις κοινωνικές ανισότητες και τον κοινωνικό αποκλεισμό. *Υσπληξ: Επιστημονικό Περιοδικό Φυσικής Αγωγής* (2), 1-15.
- Κοκαρίδας, Δ. (2005). *Φυσική αγωγή για μαθητές με ειδικές ανάγκες σε κανονικά σχολεία*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Χριστοδουλίδη.
- Law, M., King, G., King, S., Kertoy, M., Hurtley, P., Rosenbaum, P., etal. (2006). Recreational and Leisure Activities in Children with Physical Disabilities. *Developmental Medicine & Child Neurology* (48), pp. 337-342.
- Lieberman L., James A. & Ludwa N. (2004). The Impact of Inclusion in General Physical Education for All Students. *The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 75(5), 37-41.
- Μαρινάκου-Καλαϊτζίδη, Μ. (2017). *Φυσική Αγωγή και Α ΜΕΑ. Όψεις της συνεκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Μαρκαντώνη, Σ. (2016). Πολιτικές εκπαιδευτικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρία. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 62, 92-103.

- Murphy, N. & Carbone, S. (2008). Promoting the Participation of Children With Disabilities in Sports, Recreation, and Physical Activities. *American Academy of Pediatrics*, 121, 1057-1061.
- Obrusnikova, I. (2008). Physical educators' beliefs about teaching children with disabilities. *Perceptual and Motor Skills*, 106(2), 637-638-644.
- Πατσιδου, Μ. (2010). *Συνεκπαίδευση παιδιών με ή χωρίς ειδικές ανάγκες: Στάσεις εκπαιδευτικών και μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή.
- Potic, S., Stanimirov, K., Dordevic, M. & Bankovic, S. (2014). Physical - Recreational activities and Persons with disability, *TIMS Acta* 8, 71-80.
- Sato, T., & Hodge, S. R., (2009). Japanese physical educators' beliefs on teaching students with 78 disabilities at urban high schools. *Asia Pacific Journal of Education*, 29(2), 159- 177.
- Sherrill, C. (2004). *Adapted physical activity, recreation, and sport: Cross disciplinary and lifespan* (6th Ed.). Boston: McGraw Hill.
- Siperstein, G. N., Parker, R. C., Bardon, N. J. & Widaman, K. F. (2007). A national study of youth attitudes toward the inclusion of students with intellectual disabilities. *Exceptional Children*, 73(4), 435-55.
- Σούλης, Σ. Γ. (2013). *Εκπαίδευση και Αναπηρία*. Αθήνα: Ε.Σ.Α.με.Α.
- Τσιώλης Γ. (2015), *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες*. Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (επιμ.) *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη*. Αθήνα: Πεδίο. 2015. Σελ. 473-498.
- UNESCO, (1978). *International Charter of Physical Education and Sport* (Adopted by the General Conference at its twentieth session, Paris. Available at: http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/pdf/SPORT_E.PDF[accessed December 14, 2021].
- UNESCO, (1994). *Διακήρυξη της Σαλαμάνκα και πλαίσιο δράσης για την ειδική αγωγή. Παγκόσμια διάσκεψη για την Ειδική Αγωγή*, Σαλαμάνκα, Ισπανία, 7-10 Ιουνίου. Έκδοση της Ελληνικής Επιτροπής για την UNESCO, Αθήνα.
- United Nations. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. Treaty Series, 2515, 3.
- White Paper on Sport (2007) Commission of the European Communities, Brussels, 11.7.2007. SEC (2007) 391 final, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&rid=2>[accessed December 14, 2021]
- Wilson, P. & Clayton, G. (2010). Sports and Disability. *Physical Medicine and Rehabilitation*, Vol. 2, Issue 3, 46-54.

World Health Organization (2011) World Report on Disability, WHO Press, World Health Organization, Geneva 27, Switzerland.

Χαρίτου, Σ. (2007). *Ο ρόλος της φυσικής αγωγής στη διαδικασία της ένταξης. Προώθηση προγραμμάτων φυσικής δραστηριότητας σε ειδικά σχολεία με στόχο την κοινωνική ένταξη μαθητών με κινητικές- πολλαπλές αναπηρίες*. Εκπαιδευτικό υλικό, ΕΚΠΑ. Διαθέσιμο στο: <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/796> [Ανάκτηση 14 Δεκεμβρίου 2021].

Zoniou-Sideri, A. & Vlachou, A. (2006). Greek teachers' belief systems about disability and inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, 10(4/5), 379-394.